

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Opolu

LOP.410.005.03.2016

P/16/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/16/099 – Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
<i>Kontroler</i>	Aleksandra Pawlicka, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOP/5/2016 z dnia 13 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Publiczne Gimnazjum w Łambinowicach przy Zespole Szkół im. Polskich Noblistów, 48-316 Łambinowice ul. Szkolna 2 ¹
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Cezary Szczepański, Dyrektor Szkoły ² (dowód: akta kontroli str. 2-3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli³ działania Dyrektora Szkoły, mające na celu zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków nauczania, podejmowane w roku szkolnym 2015/2016 (do czasu zakończenia kontroli), były nie w pełni skuteczne. Zajęcia we wszystkich oddziałach Gimnazjum zaczynały się wprawdzie o stałej porze, co było zgodne z zasadami higieny pracy umysłowej, jednakże w żadnym z oddziałów nie zaplanowano podobnej liczby godzin lekcyjnych w poszczególnych dniach tygodnia. Planowane długości przerw, w szczególności po zajęciach wychowania fizycznego⁴, były zbyt krótkie⁵, co nie stwarzało warunków do odpowiedniej regeneracji sił i uzyskania optymalnej efektywności pracy, a także utrudniało uczniom zachowanie higieny osobistej. We wszystkich oddziałach stwierdzono lokowanie przedmiotów, wymagających zwiększonej koncentracji⁶ na ostatnich godzinach lekcyjnych, a w przypadku prawie wszystkich⁷ następowało łączenie takich zajęć w dwu lub trzygodzinne bloki.

Teren Gimnazjum spełniał wymogi w zakresie bezpieczeństwa, m. in. był ogrodzony, nawierzchnie dróg i chodników były równe, plan ewakuacji Szkoły został umieszczony w widocznym miejscu, a drogi ewakuacyjne oznaczono w sposób wyraźny i trwałe. Uczniowie mieli możliwość skorzystania ze świetlicy oraz biblioteki. Sprzęty szkolne spełniały wymogi ergonomii.

Stan techniczny urządzeń sportowo-rekreacyjnych zapewniał uczniom bezpieczeństwo, jednakże w szkolnych obiektach sportowych brak było tablic

¹ Dalej: Gimnazjum lub Szkoła.

² Dalej: Dyrektor.

³ Dalej: NIK.

⁴ Dalej: w-f.

⁵ W 90% przypadków zajęć w-f, ulokowanych na początku lub w środku dnia, przerwy te trwały jedynie pięć minut.

⁶ Tj. matematyki, fizyki oraz chemii.

⁷ W przypadku ośmiu z dziewięciu zbadanych.

informacyjnych, określających zasady bezpiecznego korzystania z urządzeń i sprzętu sportowego⁸.

Zastrzeżenia NIK dotyczą również sposobu zorganizowania pomocy przedlekarskiej poza godzinami funkcjonowania gabinetu pielęgniarki szkolnej. W tym czasie bowiem wystąpiły godziny, w których nauczyciele przeszkoleni z udzielania pierwszej pomocy nie mieli zaplanowanych zajęć, natomiast apteczki szkolne nie były kompletnie wyposażone, bądź część znajdujących się w nich środków była przeterminowana⁹.

W Gimnazjum prowadzono dokumentację powypadkową, z której wynikało, że poszkodowanym zapewniono właściwą opiekę i pomoc przedmedyczną. Szkoła wywiązywała się też z obowiązkowych powiadomień.

Wprawdzie Dyrektor wypełnił obowiązek przeprowadzenia corocznych kontroli warunków pobytu uczniów w Szkole¹⁰, jednak kontrole te nie były przeprowadzone w pełni rzetelnie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja pracy uczniów

Opis stanu
faktycznego

W Gimnazjum, według stanu na 30 września 2015 r., funkcjonowało dziewięć oddziałów (klas)¹¹. Łączna liczba uczniów wynosiła 207¹², z tego w klasach pierwszych od 21 do 23, w klasach drugich od 20 do 23, w klasach trzecich od 23 do 28.

(dowód: akta kontroli str. 5-13, 121)

Analiza planów zajęć, obowiązujących w roku szkolnym 2015/2016 dla dziewięciu oddziałów wykazała, że:

- we wszystkich oddziałach zajęcia w poszczególnych dniach tygodnia rozpoczynały się o stałej porze¹³,
- uczniowie wszystkich zbadanych oddziałów byli nierównomiernie obciążeni zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia (dla każdego oddziału różnica w liczbie godzin w poszczególnych dniach tygodnia wynosiła dwie i więcej, w 6 oddziałach w jednym dniu tygodnia zaplanowano wyłącznie zajęcia niewymagające zwiększonej koncentracji¹⁴),
- zajęcia wymagające zwiększonej koncentracji we wszystkich oddziałach planowano również po piątej godzinie lekcyjnej, a w przypadku ośmiu oddziałów łączono je w bloki¹⁵.

(dowód: akta kontroli str. 14-31)

Najkrótsza zaplanowana przerwa między zajęciami trwała pięć minut (po pierwszej, drugiej, czwartej oraz siódmej godzinie lekcyjnej), a najdłuższa 15 minut (po piątej i szóstej lekcji). Przerwa po trzeciej lekcji trwała 10 minut.

⁸ Brak takich tablic stwierdzono w sali gimnastycznej, siłowni oraz przy skoczni, tj. obiektach znajdujących się na terenie Szkoły.

⁹ Siedem na osiem apteczek szkolnych nie zawierała kompletnego wyposażenia lub znajdowały się w nich przeterminowane środki.

¹⁰ Zawarty w § 2 i 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69 ze zm.), dalej: rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

¹¹ Po trzy klasy na każdym poziomie.

¹² W tym 18 uczniów spoza obwodu Szkoły.

¹³ W godzinach 7.30 – 9.10.

¹⁴ Po jednym dniu w oddziałach 1b, 1c, 2a i 2b – I semestr, po jednym dniu w oddziałach 3b i 3c – II semestr.

¹⁵ W I semestrze w pięciu oddziałach (55,6% oddziałów) wystąpiły przypadki następowania kolejno po sobie dwóch lub trzech przedmiotów, wymagających zwiększonej koncentracji; w II semestrze takie przypadki wystąpiły w siedmiu oddziałach (77,8%)

Po zajęciach w-f, ulokowanych na początku lub w środku dnia, występowały przerwy pięciominutowe¹⁶. Łącznie w ciągu tygodnia w ww. sposób ulokowano 21 zajęć w-f w I semestrze oraz 20 zajęć w II semestrze. Po czterech¹⁷ takich zajęciach (10%) planowane długości przerw wynosiły 15 minut, natomiast po pozostałych 37 zajęciach w-f (90%) wystąpiły przerwy pięciominutowe¹⁸.

(dowód: akta kontroli str. 14-31, 148-156)

Dyrektor wyjaśnił, że w planie zajęć występują przerwy pięciominutowe, gdyż 74% ogółu uczniów gimnazjum stanowią uczniowie dojeżdżający, w związku z czym rozkład zajęć jest skorelowany z planem dowozu tych uczniów. Zgodnie z wyjaśnieniami, w latach wcześniejszych odjazdy uczniów ze szkoły odbywały się w późniejszych godzinach, jednak w związku z protestami rodziców godziny te zmieniono na wcześniejsze, a tym samym skrócono czas przebywania uczniów w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 62-63)

Uwaga dotycząca badanej działalności

W ocenie NIK, celem zapewnienia uczniom i nauczycielom krótkiego odpoczynku, załatwienia potrzeb fizjologicznych oraz przejścia z klasy do klasy, przerwy międzylekcyjne nie powinny trwać krócej niż 10 minut.

Opis stanu faktycznego

W toku kontroli NIK, w dniu 2 maja 2016 r., tygodniowy plan zajęć został zmieniony w ten sposób, że zmniejszono liczbę przerw pięciominutowych z czterech do dwóch¹⁹, jednocześnie pozostawiając dwie przerwy piętnastominutowe. W zmienionym planie zajęć długość wszystkich przerw, występujących po zajęciach w-f wynosiła 10 lub 15 minut.

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Organizacja pracy uczniów w Szkole była nie w pełni zgodna z zasadami higieny procesu nauczania, gdyż:

- rozkład zajęć dydaktyczno-wychowawczych, zarówno w I jak i w II semestrze, w żadnym z dziewięciu oddziałów nie zapewniał równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach: w przypadku wszystkich oddziałów różnica pomiędzy liczbą godzin w poszczególnych dniach wyniosła od dwóch do czterech godzin²⁰, a w przypadku sześciu oddziałów – jednego dnia tygodnia zaplanowano wyłącznie przedmioty niewymagające zwiększonej koncentracji; powyższe stanowiło § 4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, według którego plan zajęć dydaktyczno-wychowawczych powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia;
- przypadki ulokowania po piątej godzinie lekcyjnej przedmiotów, wymagających zwiększonej koncentracji, wystąpiły we wszystkich oddziałach²¹, a w przypadku

¹⁶ Takie sytuacje wystąpiły we wszystkich badanych oddziałach.

¹⁷ Po dwa zajęcia w-f w każdym semestrze.

¹⁸ Po 19 zajęciach w-f w pierwszym semestrze oraz po 18 zajęciach w drugim semestrze.

¹⁹ Po pierwszej oraz trzeciej godzinie lekcyjnej.

²⁰ Różnica pomiędzy liczbą godzin w poszczególnych dniach, wynosząca cztery godziny, dotyczyła następujących oddziałów: w I semestrze: grupy dziewcząt w oddziałach 1a, 1b, 1c, w II semestrze: grupy chłopców w oddziałach 1a oraz 2a, dziewcząt w oddziale 1b, oraz oddziału 2b; różnica trzech godzin dotyczyła oddziałów: w I semestrze: 2a, w II semestrze: grupy dziewcząt w oddziale 2a, grupy chłopców w oddziałach 1c, 3a, 3b oraz oddziałów 1a i 3c; różnica dwóch godzin występowała w I semestrze w grupie chłopców z oddziałów 1a, 1b, 1c, a także w oddziałach 2b, 2c, 3a, 3b i 3c, a w II semestrze w grupie chłopców w oddziale 1b, w grupie dziewcząt w oddziałach 3a, 3b oraz w oddziale 2c.

²¹ W I oraz w II semestrze w dziewięciu zbadanych oddziałach w ten sposób ulokowano od jednej do trzech godzin lekcyjnych.

ośmiu łączono te przedmioty w dwu lub trzygodzinne bloki²²; powyższe stanowiło naruszenie § 12 ust. 3 Załącznika Nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statatów publicznego przedszkola i publicznych szkół²³, w związku z § 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, zgodnie z którymi na podstawie zatwierdzonego arkusza organizacji gimnazjum dyrektor gimnazjum, z uwzględnieniem zasad ochrony zdrowia i higieny pracy, ustala tygodniowy rozkład zajęć określający organizację zajęć edukacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 14-31)

Dyrektor wyjaśnił, że przyczyną wystąpienia takiego stanu są wspólne dowozy uczniów do Gimnazjum, szkół podstawowych oraz przedszkoli na terenie Gminy Łambinowice²⁴. Dowozy te są obsługiwane przez dwa autobusy i istnieje konieczność zapewnienia w miarę równego rozłożenia liczby uczniów w autobusach. Ponadto, jak wyjaśnił, na rozkład zajęć wpływa fakt prowadzenia niektórych lekcji w grupach międzyoddziałowych, które są lokowane na początku lub na końcu dnia, tak, aby uczniowie nieuczestniczący w tych zajęciach nie mieli tzw. okienek. Według wyjaśnień, istniała także potrzeba zwiększenia tygodniowej ilości obowiązkowych zajęć edukacyjnych, ze względu na konieczność wyrównania braków w opanowaniu podstawy programowej, a przy tak dużej ilości zajęć z przedmiotów ścisłych, ograniczonej liczbie pracowni²⁵ i nauczycieli, trudno było ulokować te zajęcia tak, aby nie następowały kolejno po sobie.

(dowód: akta kontroli str. 62-63)

W toku kontroli przedstawiona nieprawidłowość została częściowo usunięta, tj. zmieniony został plan zajęć w taki sposób, że w Gimnazjum od 2 maja 2016 r. nie wystąpił przypadek zablokowania przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji. Ponadto ograniczono liczbę takich zajęć, ulokowanych po piątej godzinie lekcyjnej dla 44,4% oddziałów²⁶. Zmieniony plan zajęć nadal nie uwzględniał potrzeby równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, gdyż różnica pomiędzy ilością godzin lekcyjnych w poszczególnych dniach wynosiła od dwóch do czterech.

(dowód: akta kontroli str. 148-156)

Ocena częściowa

W objętym kontrolą roku szkolnym organizacja pracy uczniów zgodnie z zasadami higieny pracy umysłowej nie była w pełni skuteczna – przedmioty wymagające zwiększonej koncentracji łączono w dwu lub trzygodzinne bloki i/lub lokowano je na ostatnich godzinach lekcyjnych. Lekcje rozpoczynały się o stałej porze, jednakże plan zajęć nie uwzględniał podobnej liczby godzin w poszczególnych dniach.

²² W I semestrze przypadki zablokowania trzech przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji wystąpiły w oddziałach: 2a, 2b, natomiast przypadki zablokowania dwóch takich przedmiotów – w oddziałach 2b, 2c (dwukrotnie w ciągu tygodnia), 3a, 3c. a w II semestrze w oddziałach: 1a (dwukrotnie w ciągu tygodnia), 1b, 1c, 2b, 2c, 3a wystąpiło zablokowanie dwóch przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji, natomiast w oddziale 2a wystąpiło zablokowanie trzech takich przedmiotów.

²³ Dz.U. Nr 61, poz. 624 ze zm.

²⁴ Zgodnie z wyjaśnieniem Dyrektora w gimnazjum uczy się 74% uczniów dojeżdżających z 14 miejscowości położonych na terenie Gminy Łambinowice.

²⁵ Jedna pracownia biologiczno-geograficzna oraz jedna pracownia fizyczno-chemiczna.

²⁶ Po zmianie planu zajęć wystąpiły one w czterech oddziałach: 1c oraz 2c – po dwie godziny zajęć, a w oddziałach 2a i 3a – po jednej godzinie.

2. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w szkole

Opis stanu faktycznego

2.1. W Szkole, stosownie do wymogu art. 67 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty²⁷, funkcjonowała biblioteka²⁸ oraz świetlica²⁹.

(dowód: akta kontroli str. 33-38a)

Godziny pracy biblioteki zapewniały faktyczną możliwość korzystania przez uczniów z jej zbiorów i wyposażenia. Uczniowie Gimnazjum, którzy ze względu na organizację dojazdu do Szkoły lub inne okoliczności, przebywali w Szkole dłużej, niż wynikało to z rozkładu zajęć, mieli możliwość skorzystania ze szkolnej świetlicy. Czas pracy świetlicy był adekwatny do potrzeb uczniów Gimnazjum.

(dowód: akta kontroli str. 33-38a, 56, 136-137, 160)

Szkoła zapewniała także możliwość dostępu do zespołu urządzeń sportowo-rekreacyjnych, na które składały się: sala gimnastyczna, siłownia oraz bieżnia i skocznia (na terenie Szkoły). Ponadto zajęcia w-f były organizowane na terenie boiska udostępnianego przez organ prowadzący Szkołę³⁰. Dokonane w trakcie kontroli oględziny potwierdziły, że stan techniczny ww. urządzeń gwarantował bezpieczeństwo uczniów, m.in. zapewniono równą nawierzchnię boiska oraz bieżni, a bramki i kosze do gry umocowano w sposób trwały. Na boisku gminnym została umieszczona tablica informacyjna, określająca zasady bezpiecznego użytkowania i zastrzegająca dopuszczalność użytkowania boiska wyłącznie pod nadzorem osób dorosłych. Powyższe wypełniało wymogi określone w § 7 ust. 2 pkt 2; § 31 ust. 4 i ust. 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli str. 33-38a, 195)

2.2. Teren Szkoły spełniał wymogi w zakresie bezpieczeństwa, określone w §§ 5, 7 pkt 1 i 2, 8, 15 oraz 26 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, w szczególności był on ogrodzony, zapewniono jego oświetlenie oraz równą nawierzchnię dróg i przejść. Szlak komunikacyjny, wychodzący poza teren Szkoły, zabezpieczono w sposób uniemożliwiający bezpośrednie wyjście na jezdnię. W pomieszczeniach sanitarno-higienicznych zapewniono ciepłą i zimną bieżącą wodę oraz środki higieny osobistej. Schody w budynku Szkoły spełniały wymogi dotyczące zabezpieczenia przed zsuwaniem się, określone w § 16 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, stopnie nie były śliskie, a otwarte biegi pomiędzy schodami zostały zabezpieczone. Miejsce przechowywania materiałów chemicznych, do których wzbroniony jest dostęp osobom nieuprawnionym, zostało odpowiednio oznakowane i zabezpieczone przed swobodnym dostępem³¹. Otwory kanalizacyjne i studzienki na terenie Szkoły zakryto pokrywami. Drogi ewakuacyjne zostały oznaczone w prawidłowy sposób (trwale i wyraźnie), a w miejscu widocznym i ogólnodostępnym³² został zamieszczony plan ewakuacji Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 33-38a)

²⁷ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.

²⁸ Dostępna dla uczniów - w poniedziałek i wtorek w godzinach 7.30-14.30, w środę od 10.00 do 15.00, w czwartek od 7.45 do 12.45, a w piątek od 7.45 do 13.45.

²⁹ Dostępna dla uczniów od poniedziałku do piątku w godzinach 7.00-15.00.

³⁰ Na podstawie porozumienia o współpracy, zawartego w dniu 1 października 2012 r. pomiędzy Zespołem Szkół w Łambinowicach a Gminnym Ośrodkiem Kultury, Sportu i Rekreacji w Łambinowicach.

³¹ Pomieszczenie zamykane na klucz, z odpowiednią tablicą informującą o zakazie wstępu osobom nieupoważnionym.

³² Na korytarzu szkolnym.

2.3. Kontrola³³ przeprowadzona przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Nysie³⁴ w zakresie wyposażenia sal lekcyjnych, sprzętu oraz mebli edukacyjnych wykazała, że stosownie do zapisów § 9 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny:

- meble w 90% posiadały certyfikaty; w roku szkolnym 2015/2016 Szkoła nie nabyła mebli edukacyjnych;
- uczniowie objęci badaniem³⁵ korzystali z krzeseł i stołów dostosowanych do wymagań ergonomii.

(dowód: akta kontroli str. 70-73)

2.4. Analiza rozkładu zajęć dziewięciu objętych badaniem klas w roku szkolnym 2015/2016 wykazała, iż powierzchnia sal lekcyjnych przypadająca na jednego ucznia wynosiła od 1,5 do 2,4 m², przy czym w przypadku czterech z tych klas powierzchnia ta nie przekraczała 2 m² na jednego ucznia (od 1,5 do 2 m²).

Dyrektor wyjaśnił, że Szkoła dysponuje określoną liczbą sal, w związku z czym niektóre zajęcia muszą się odbywać w mniejszych salach, w miarę możliwości są to zajęcia z podziałem na grupy. Ponadto, zgodnie z wyjaśnieniami, w kolejnych latach ilość uczniów zmniejsza się i powyższy problem wkrótce nie będzie występował.

(dowód: akta kontroli str. 112-113, 167)

Uwaga dotycząca badanej działalności

NIK zauważa, że powierzchnie pomieszczeń pracy dla uczniów powinny zapewniać spełnienie warunków bezpieczeństwa i higieny pracy z uwzględnieniem wieku uczniów, rodzaju prowadzonych zajęć oraz czasu przebywania w tych pomieszczeniach. W ocenie NIK nadmierne zagęszczenie uczniów w poszczególnych klasach może mieć negatywny wpływ na efektywność ich pracy umysłowej.

Opis stanu faktycznego

2.5. Na terenie Szkoły uczniowie mieli możliwość spożywania obiadów oferowanych przez szkolną stołówkę, funkcjonował również sklepik szkolny. Szkoła zapewniła spożycie posiłków w pomieszczeniu świetlicy, pełniącym także funkcję jadalni. Godziny spożywania posiłków przypadają w czasie dwóch piętnastominutowych przerw i nie kolidowały z pracą świetlicy. Według ustaleń kontroli PPIS stan sanitarny kuchni oraz jadalni był prawidłowy.

(dowód: akta kontroli str. 33-38a, 74-82)

Dyrektor wyjaśnił: *Uczniowie Gimnazjum spożywają gorące posiłki w świetlicy, która również pełni funkcję jadalni, ponieważ w szkole nie ma innego pomieszczenia mogącego służyć w tym celu. Nadmieniam, że w czasie kiedy młodzież szkolna spożywa gorące posiłki (są to dwie 15-minutowe przerwy) pomieszczenie to tylko i wyłącznie pełni funkcję jadalni.*

(dowód: akta kontroli str. 189)

2.6. Według ustaleń PPIS stan sanitarny pozostałych pomieszczeń Szkoły nie budził zastrzeżeń. Wszystkie pomieszczenia oraz teren wokół Szkoły były utrzymane w czystości i porządku. Uczniom zapewniono odpowiednią ilość pomieszczeń sanitarnych oraz udostępniono środki higieny osobistej. Wyposażenie bloku sportowego było w dobrym stanie technicznym, a przy sali gimnastycznej zorganizowano pełne zaplecze sanitarne.

(dowód: akta kontroli str. 70-73)

³³ Kontrola została przeprowadzona na zlecenie NIK na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677; dalej: ustawa o NIK).

³⁴ Dalej: PPIS.

³⁵ Badaniem objęto 152 uczniów.

2.7. W Szkole nie funkcjonowała szatnia. Do dyspozycji uczniów Zespołu Szkół w Łambinowicach było 228 szafek³⁶ zamykanych na klucz, znajdujących się na korytarzach. Według wyjaśnień Dyrektora część uczniów wyraziła chęć dzielenia szafek z drugą osobą, w związku z czym we wrześniu 2015 r. sześć szafek pozostało bez przydziału³⁷. W wyjaśnieniach Dyrektor stwierdził również: *W związku z zakładanym od września 2016 roku powiększeniem uczniów ZSZ o 1 oddział, prowadzę z organem prowadzącym rozmowy dotyczące zakupu kolejnych 50 szafek. Zgodnie z regulaminem korzystania z szafek szkolnych, miały one służyć do przechowywania ubrań, książek, pomocy naukowych oraz innych przedmiotów związanych z funkcjonowaniem ucznia na terenie szkoły. Szkoła nie pobierała opłat za korzystanie z szafek.*

(dowód: akta kontroli str. 34, 57-59)

Uwaga dotycząca badanej działalności

NIK zwraca uwagę, iż Szkoła jest obowiązana zapewnić wszystkim uczniom możliwość pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych na równych warunkach.

Opis stanu faktycznego

2.8. Gimnazjum w roku szkolnym 2015/2016 realizowało, pod patronatem Kuratorium Oświaty w Opolu, program *Wady postawy*, który opierał się na działaniach profilaktycznych (gazetki informacyjne na temat wad postawy i ich przyczyn), a także zajęciach gimnastyki korekcyjnej.

Ocena obciążenia ciała przez tornistry szkolne³⁸ u 152 uczniów wykazała, że u 130 uczniów (85,5%) waga tornistrów nie przekraczała 10% ich wagi, a w przypadku pozostałych 22 gimnazjalistów – nie przekraczała 15% wagi ucznia.

(dowód: akta kontroli str. 72, 191-195)

2.9. Szkoła zapewniła uczniom dostęp do internetu w dwóch pracowniach komputerowych³⁹, w pomieszczeniu świetlicy⁴⁰ oraz w bibliotece⁴¹. W okresie objętym kontrolą komputery były zabezpieczone programem *OpiekunNET* firmy *SoftStory s.c.*, którego celem jest nadzór nad dostępem dzieci i młodzieży do Internetu. Szkoła nie udostępniała uczniom dostępu do sieci Wi-Fi.

Badanie skuteczności zabezpieczenia dostępu do treści niepożądanych przeprowadzone na trzech przykładowych witrynach wykazało, że możliwy był dostęp do jednej z nich. Za pośrednictwem tej strony możliwy był dostęp także do innych stron zawierających treści niepożądane, jednakże próba przeglądania tych treści było blokowana.

(dowód: akta kontroli str. 33-44)

Administrator sieci komputerowej w Szkole wyjaśnił: *Nie wiedziałem, że strona ta zawiera treści niepożądane. Opcja aktualizacji automatycznych bazy danych blokowanych stron www była stale włączona, od momentu zainstalowania programu OpiekunNET, więc uważałem, że zabezpieczenie przed treściami niepożądanymi jest wystarczające.* Wyjaśnienia te zostały potwierdzone przez Dyrektora, który stwierdził ponadto, że dostęp do komputerów odbywa się wyłącznie w obecności nauczyciela.

(dowód: akta kontroli str. 174, 185)

³⁶ Do Gimnazjum uczęszczało 207 uczniów (według stanu na 30 września 2015 r.).

³⁷ Liczba uczniów Zespołu Szkół w Łambinowicach, według stanu na 30 września 2015 r. wynosiła 252.

³⁸ Oceną objęto wszystkich uczniów Gimnazjum, obecnych w szkole w dniu 21 kwietnia 2016 r. Łącznie badaniem objęto 152 uczniów.

³⁹ W jednej z tych pracowni znajdowało się 11 komputerów, w drugiej – 10 komputerów.

⁴⁰ Jeden sprawny komputer.

⁴¹ Jeden komputer.

Ponowne oględziny wykazały, że dostęp do niezabezpieczonej strony został zablokowany.

(dowód: akta kontroli str. 173-173a)

2.10. W zakresie pomocy przedlekarskiej w Szkole ustalono, że:

- gabinet pielęgniarski funkcjonował w poniedziałki⁴², wtorki⁴³ oraz czwartki⁴⁴; w czasie nieobecności pielęgniarki w Gimnazjum pomocy przedlekarskiej mogli udzielać wyznaczeni przez Dyrektora pracownicy Szkoły, posiadający przeszkolenie w zakresie udzielania pierwszej pomocy;
- czworo nauczycieli, w tym trzech prowadzących zajęcia w-f, było przeszkolonych w zakresie udzielania pierwszej pomocy⁴⁵; spośród trojga nauczycieli w-f, dwoje uczestniczyło w dwudniowych kursach, zorganizowanych w 2007 r. i obejmujących swoim zakresem m.in. udzielanie pierwszej pomocy osobom nieprzytomnym, pierwszą pomoc w przypadku: zatrzymania oddechu oraz krążenia, obrażeń kręgosłupa, krwotoku, a jeden nauczyciel w-f posiadał zaświadczenie, wydane w 2010 r., o ukończeniu 30-godzinnego szkolenia do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy (szkolenie to obejmowało m.in. resuscytację krążeniowo-oddechową, tamowanie krwotoków, unieruchomienie złamań i zwichnięć).

(dowód: akta kontroli str. 33-38a, 45-55)

Apteczki pierwszej pomocy umieszczono w miejscach wymaganych przepisem § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, tj. w pracowni edukacji dla bezpieczeństwa, w pokoju nauczycieli wychowania fizycznego, w pokoju nauczycielskim, oraz w kuchni⁴⁶. Dodatkowo w apteczki wyposażony był sekretariat oraz gabinet pielęgniarski, w którym umieszczono trzy apteczki⁴⁷, w tym dwie apteczki wykorzystywane w czasie wycieczek szkolnych.

W dniu oględzin dwie spośród ośmiu apteczek wyposażone były w instrukcję udzielania pierwszej pomocy. Komplet⁴⁸ niezbędnych środków do udzielania pierwszej pomocy z ważnym terminem przydatności znajdował się w jednej z apteczek w gabinecie pielęgniarskim. W pozostałych apteczkach brak było kompletnego wyposażenia, a część znajdujących się w nich środków była przeterminowana.

(dowód: akta kontroli str. 33-38a, 190)

2.11. W rejestrze wypadków za rok szkolny 2015/2016⁴⁹, prowadzonym według obowiązującego wzoru, odnotowano sześć zdarzeń zakwalifikowanych przez Szkołę jako wypadek. Ponadto w rejestrze umieszczono wszystkie wymagane informacje, z wyjątkiem określenia środków zapobiegawczych i wydanych zarządzeń.

(dowód: akta kontroli str. 83-84, 110-111)

⁴² W godzinach 11.00-14.00.

⁴³ W godzinach 12.00-14.00.

⁴⁴ W godzinach 8.00-12.00.

⁴⁵ Kursy i szkolenia prowadzone przez Polski Czerwony Krzyż, Szkołę Wyższą im. Bogdana Jasińskiego w Opolu oraz Opolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli „Eduktor” w Opolu.

⁴⁶ Apteczka znajdowała się w pomieszczeniu świetlicy, bezpośrednio przyległym i połączonym z kuchnią, a pełniącą funkcję jadalni.

⁴⁷ Stanowiące własność Szkoły.

⁴⁸ Zwykle podstawową zawartość apteczki stanowią opatrunki, bandaże, plastry, chusty trójkątne, opaski elastyczne, koce ratunkowe termoizolacyjne, rękawiczki lateksowe, nożyczki, maseczka do sztucznego oddychania – np. <http://e-ratownictwo.com.pl/apteczka-pierwszej-pomocy.php>

⁴⁹ Do dnia kontroli.

Zgodnie z rejestrem powypadkowym, uszkodzonym zapewniono opiekę i udzielono niezbędnej pomocy⁵⁰, z wyjątkiem jednego przypadku opisanego w dalszej części niniejszego wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 83-108)

Stosownie do wymogów § 43 ust. 1 oraz ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, dla wszystkich sześciu zdarzeń powołany został zespół powypadkowy oraz sporządzono protokoły powypadkowe, odpowiadające obowiązującym wymogom.

(dowód: akta kontroli str. 85-108)

Protokoły powypadkowe zawierały wymagane informacje, z wyjątkiem informacji o zastosowanych środkach zapobiegawczych. Ponadto w jednym protokole brak było informacji o udzielonej pomocy. Z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że uczennicy nie udzielono pomocy, natomiast do Szkoły została wezwana jej mama, w celu udania się z córką do lekarza.

Nauczyciel w-f, prowadzący zajęcia, na których doszło do ww. wypadku, wyjaśnił, że:

- o zdarzeniu dowiedział się pół godziny po zakończeniu zajęć, kiedy już rozpoczął kolejną lekcję;
- po zgłoszeniu się uszkodzonej uczennicy obejrzał jej rękę, na której widoczne było jedynie lekkie zasinienie, w związku z czym nie podejmował dalszych działań;
- w związku z tym, że uczennica w dalszym ciągu odczuwała ból, zawiadomił o zdarzeniu matkę, sugerując jej zgłoszenie się do Szpitalnego Oddziału Ratunkowego; nauczyciel wyjaśnił, że zgodnie z posiadaną przez niego wiedzą, pogotowie ratunkowe nie przyjmuje podobnych wezwań.

(dowód: akta kontroli str. 89-108, 160, 168-169)

Osoby i podmioty, wymienione w § 41 ust.1pkt 1, 4 i 5 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, tj. rodzice wszystkich uszkodzonych, organ prowadzący Szkoły i przewodnicząca rady rodziców⁵¹, byli powiadamiani o wypadkach telefonicznie. Pracownik BHP każdorazowo wchodził w skład zespołu powypadkowego.

(dowód: akta kontroli str. 85-109, 160)

Stosownie do zapisów § 51 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, w trakcie obrad Rady Pedagogicznej w dniu 17 lutego 2016 r., Dyrektor przypomniał nauczycielom w-f o konieczności omawiania zasad bezpieczeństwa na każdych zajęciach oraz o potrzebie dobierania ćwiczeń w taki sposób, aby ograniczyć ryzyko wypadkowe.

(dowód: akta kontroli str. 159-162)

2.12. W Szkole zatrudniony był pracownik służby bezpieczeństwa i higieny pracy⁵². W roku szkolnym 2015/2016 pracownik BHP przeprowadził dwie kontrole zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do Szkoły, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wymaganych § 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny (28 sierpnia 2015 r. oraz 12 lutego 2016 r.). Przedmiotem tych kontroli był stan techniczny i sanitarny wejścia i terenu Szkoły, budynku Szkoły i sali gimnastycznej, pomieszczeń dydaktycznych, pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, kuchni

⁵⁰ W przypadku złamań stosowano usztywnienia, na stłuczone części ciała stosowano zimne okłady lub żele przeciwbólowe, natomiast w przypadku otwartej rany powłok głowy założono opatrunek i wezwano pogotowie ratunkowe.

⁵¹ W Szkole nie powołano społecznego inspektora pracy.

⁵² Dalej: pracownik BHP.

i świetlicy (jadalni), instalacji elektrycznej, piorunochronowej, grzewczej oraz zabezpieczeń przeciwpożarowych. Podczas tych kontroli nie stwierdzono przeciwwskazań do prowadzenia zajęć w szkole.

W obu przypadkach z ustaleń kontroli sporządzono protokół, który przekazano organowi prowadzącemu.

(dowód: akta kontroli str. 129-134)

2.11. W okresie objętym kontrolą zewnętrzny organ kontroli przeprowadził w Szkole dwie kontrole, które dotyczyły bezpieczeństwa i higieny uczenia się⁵³. Kontrole te nie wykazały nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 122-128)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Na terenie sali gimnastycznej, siłowni, a także przy skoczni nie umieszczono tablic informacyjnych o zasadach bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego, pomimo dyspozycji zawartej w § 31 ust. 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

Według wyjaśnień Dyrektora:

- brak tablicy na sali gimnastycznej spowodowany był niedopatrzaniem po przeprowadzonym malowaniu sali,
- tablica przy skoczni uległa zniszczeniu w okresie zimowym, a po zimie skocznia nie była wykorzystywana w czasie zajęć w-f,
- w pomieszczeniu siłowni znajdował się regulamin korzystania ze sprzętu sportowego, a ponadto w trakcie każdych zajęć przypominane były zasady korzystania z siłowni.

W toku kontroli wyżej przedstawione nieprawidłowości zostały usunięte poprzez zamieszczenie na sali gimnastycznej, w pomieszczeniu siłowni oraz przy skoczni tablic informujących o zasadach bezpiecznego korzystania z tych obiektów.

(dowód: akta kontroli str. 33-38a, 118-119, 157-158a)

2. Według stanu na 14 kwietnia 2016 r. siedem z ośmiu apteczek nie zawierało instrukcji udzielania pierwszej pomocy. Ponadto apteczki znajdujące się w: pokoju nauczycielskim, pracowni edukacji dla bezpieczeństwa, gabinecie pielęgniarki⁵⁴, świetlicy, sekretariacie oraz w pokoju nauczycieli w-f nie były zaopatrzone w komplet środków niezbędnych do udzielania pierwszej pomocy - stwierdzono brak części wyposażenia bądź upływ terminu przydatności do użycia. I tak, np.:

- apteczki zawierające wyłącznie opatrunki, których termin przydatności do użycia do dnia kontroli nie minął, znajdowały się tylko w pokoju nauczycieli w-f, w pracowni edukacji dla bezpieczeństwa oraz w gabinecie pielęgniarki;
- w pokoju nauczycielskim środkami, których termin przydatności nie upłynął, były jedynie opatrunki (5 sztuk bez określonego terminu przydatności) oraz opaska elastyczna; pozostałe środki, znajdujące się w apteczce, tj.: opatrunki (dwie sztuki), opaski elastyczne (cztery sztuki), woda utleniona⁵⁵, wapno⁵⁶, tabletki przeciwko bólowi gardła⁵⁷ były przeterminowane, a maseczka do sztucznego oddychania nie posiadała opakowania.

Zgodnie z § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny pomieszczenia szkoły, w szczególności pokój nauczycielski, pracownię, pokój nauczycieli wychowania fizycznego oraz kuchnię wyposaża się w apteczki zaopatrzone w środki

⁵³ Obie kontrole zostały przeprowadzone przez PSSE.

⁵⁴ W dwóch apteczkach turystycznych.

⁵⁵ Termin przydatności upłynął w listopadzie 2008 r.

⁵⁶ Termin przydatności upłynął w listopadzie 2009 r.

⁵⁷ Termin przydatności upłynął w styczniu 2004 r.

niezbędne do udzielania pierwszej pomocy i instrukcję o zasadach udzielania tej pomocy.

Dyrektor wyjaśnił, że występowanie w apteczkach przeterminowanych środków i braki w apteczkach spowodowane były niedopatrzeniem. W złożonych wyjaśnieniach stwierdził również: *w każdym roku pielęgniarka szkolna otrzymuje około 200 zł na wyposażenie apteczek i przedstawia rachunki na zakup środków medycznych, byłem więc przekonany, że apteczki są prawidłowo wyposażone. Ponadto pielęgniarka szkolna oraz pracownik BHP nie zgłaszali braków w apteczkach.*

Przeprowadzone ponowne oględziny w dniu 5 maja 2016 r. potwierdziły, że wszystkie apteczki wyposażono w instrukcje oraz komplet środków do udzielenia pierwszej pomocy, zdalnych do użycia.

(dowód: akta kontroli str. 33-38, 118-119, 157-158a)

3. W Szkole nie w pełni skutecznie zorganizowana została pomoc przedlekarska poza godzinami funkcjonowania gabinetu pielęgniarki szkolnej. W tym czasie⁵⁸ bowiem nauczyciele przeszkoleni z zakresu udzielania pierwszej pomocy nie mieli zaplanowanych zajęć, a część apteczek szkolnych, jak wskazano powyżej, zawierała przeterminowane środki.

Dyrektor w tej sprawie wyjaśnił, że w czasie nieobecności osób uprawnionych do udzielania pierwszej pomocy, *pomoc medyczna udzielana jest przez wychowawców klas oraz dyrekcję szkoły, bądź telefonicznie wzywana jest pielęgniarka szkolna albo któraś z osób posiadających uprawnienia do udzielania pierwszej pomocy. W poważniejszych przypadkach wzywane jest pogotowie ratunkowe.*

(dowód: akta kontroli str. 114, 118, 138-147a, 170)

4. Prowadzona dokumentacja powypadkowa nie odpowiadała wymogom określonym w Załączniku Nr 1 do ww. rozporządzeniu *w sprawie bezpieczeństwa i higieny*, gdyż żaden z sześciu protokołów powypadkowych nie zawierał informacji o podjętych środkach, mających na celu zapobieżenie wypadkom, których wskazanie jest wymagane zgodnie z pkt 10 *Wzoru protokołu powypadkowego*, zawartego w ww. Załączniku.

Dyrektor wyjaśnił: *wszystkie wypadki miały charakter lekki i zaszły w czasie zajęć w-f podczas gier zespołowych, dlatego pracownik BHP uznał, że nie ma konieczności podawania informacji o podjętych środkach, mających na celu zapobieganie wypadkom.* Dyrektor zobowiązał pracownika BHP do zapisywania w protokołach oraz w rejestrze powypadkowym informacji o podejmowanych środkach zapobiegawczych.

(dowód: akta kontroli str. 16-23, 81-82, 150-155)

5. Kontrole zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do szkoły, przeprowadzone w ramach realizacji obowiązku określonego w § 3 rozporządzenia *w sprawie bezpieczeństwa i higieny*, zostały przeprowadzone nierzetelnie, gdyż w protokołach z tych kontroli nie odnotowano zastrzeżeń do wyposażenia apteczek pierwszej pomocy. Pracownik BHP, wyjaśnił, że *podczas przeprowadzanej kontroli zespół kontrolny nie dopatrył się istnienia przeterminowanych środków. Do bieżącego uzupełniania zużytych (brakujących przejściowo) środków decyzją dyrektora szkoły zobowiązana jest pielęgniarka szkolna.*

NIK zwraca również uwagę, że w trakcie kontroli nie stwierdzono braku tablic informacyjnych przy skoczni oraz w siłowni, określających zasady bezpiecznego

⁵⁸ Dwie godziny tygodniowo w I semestrze, pięć godzin w drugim semestrze – do 1 maja 2016 r. oraz dwie godziny – od 2 maja 2016 r.

użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego. W wyjaśnieniu ww. pracownik stwierdził m.in., że *Na pierwszych zajęciach w każdym roku szkolnym nauczyciele w-f przeprowadzają szkolenia w swoich grupach zajęciowych, które dotyczą w szczególności zasad bezpiecznego korzystania z urządzeń i sprzętu sportowego. Przed rozpoczęciem każdych zajęć nauczyciele omawiają i demonstrują bezpieczny sposób wykonywania ćwiczeń.*

(dowód: akta kontroli str. 129-134,165)

Ocena częściowa

W Szkole podejmowane były działania w celu zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów, jednak nie były one w pełni skuteczne. Stan techniczny obiektów gwarantował bezpieczne i higieniczne warunki pobytu uczniów – teren, budynek Gimnazjum oraz jego wyposażenie spełniały obowiązujące wymogi. Zastrzeżenia NIK dotyczą natomiast zorganizowania pomocy przedlekarskiej poza godzinami funkcjonowania gabinetu pielęgniarki szkolnej. W tym czasie bowiem nauczyciele przeszkoleni z pierwszej pomocy nie mieli zaplanowanych zajęć, a wszystkie apteczki szkolne nie były kompletnie wyposażone, a części znajdujących się w nich środków była przeterminowana. Zastrzeżenia NIK dotyczą także braku tablic informujących o zasadach bezpiecznego korzystania z obiektów sportowych znajdujących się na terenie Szkoły.

V. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, uwzględniając zadeklarowane działania, wnosi o:

1. Sporządzanie planów zajęć dydaktyczno-wychowawczych na kolejne lata szkolne z zachowaniem, w możliwie najpełniejszym zakresie, zasad higieny pracy umysłowej oraz zasady równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia.
2. Skuteczną organizację pomocy przedmedycznej poza godzinami funkcjonowania gabinetu pielęgniarki szkolnej.
3. Rzetelną realizację kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów Szkoły.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Opolu.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Opole, dnia 28 czerwca 2016 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Opolu

Kontroler
Aleksandra Pawlicka
Starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis